

НЕЛИ ВЕНЦИСЛАВОВА ВАСИЛЕВА

ПРЕВЕНЦИЯ НА КОРУПЦИЯТА В МЕСТНАТА ВЛАСТ

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

на дисертационен труд

за присъждане на образователна и научна степен „доктор”
по професионално направление 3.7. „Администрация и управление“
докторска програма „Организация и управление извън сферата на
материалното производство”

Научен ръководител:
проф.д.ик.н. Христо Иванов

Рецензенти:
Доц. д-р М. Великова
Проф. д.ик.н. Кирил Ангелов

Варна,
2018 г.

Дисертационният труд е в обем 226 страници. Състои се от увод, изложение в три глави, списък на използваните източници и 4 приложения. Съдържанието на всяка от главите е разпределено в отделни параграфи, като в края на всяка глава и параграф са направени конкретни изводи. Основният текст е в обем 183 страници и включва 7 таблици, 6 графики, 15 фигури.

Използваната библиографията включва 169 литературни източника на български, английски, френски, руски и италиански език, сред които нормативни актове, монографии, студии, статии, интернет сайтове и др. във връзка с темата на дисертационния труд са направени 8 публикации. Цитирана съм 4 пъти в публикации на други автори, 2 от които в чуждестранни издания.

Дисертационният труд е обсъден в катедра „Администрация, управление и политически науки“ при факултет „Международна икономика и администрация“ и е насочен за защита пред научно жури.

Публичната защита ще се проведе на открито заседание на научното жури на 10.05.2018г. от 10:30 часа в Заседателната зала на Ректората на ВСУ „Черноризец Храбър“

Материалите по защитата са достъпни в кабинет 204 във ВСУ „Черноризец Храбър“ и на сайта: www.vfu.bg. Раздел „Докторантури“.

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Въведение

В българските условия темата „корупция“ придоби още по-голяма актуалност през последните две десетилетия от началото на Прехода. Когато започват промените през 1989 година в България цялата собственост върху средствата за производство е държавна и общинска, степента на държавна намеса и регулация върху икономиката е много голяма. В тези условия процесът на раздържавяване и икономически реформи и на общото ограничаване на влиянието на държавата върху икономиката и обществото е съпътстван с непрестанни съмнения и обвинения за повсеместно наличие на корупционни практики. Нещо повече, за мнозинството от българите целия процес на приватизация в икономиката представлява огромен комплекс от корупционни схеми, който предопределя обогатяването на едно малцинство от населението за сметка на обедняване на огромното мнозинство.

На процеса корупцията са посветени редица трудове на видни учени – чуждестранни и наши. Авторитетни изследователски и анализаторски екипи на неправителствени организации като Центърът за изследване на демокрацията, Центърът за либерални стратегии, Коалиция 2000. Те с години провеждат изследвания и представят анализи, изводи, дават насоки за противодействия пред обществеността и институциите. Поради значимостта си, мерките за превенция на корупцията намират място и в дневния ред на редица организации и финансови институции като ООН, Световната банка, Организацията за икономическо сътрудничество и развитие, Съвета на Европа, Европейският съвет и др. Причините за този интерес към темата най-добре синтезира Алатас: „Тя е характерна за всички социални системи – феодализъм, капитализъм, комунизъм и социализъм. Тя засяга всички класи в обществото, не подбира патриций и плебей; всички държавни организации, монархии и републики; всякакви ситуации, в мирно време и по време на война; всички възрастови групи; и двата пола; и всички времена, античността, средновековието и модерността.” Проблематиката на превенцията от корупцията е колкото позната, толкова и предоставяща поле за нови изследвания и интерпретации, адекватни на процесиите, базирани на знанието и добрите практики. Това, което днес е ефективно, в утрешния ден се нуждае от усъвършенстване и рационализиране на решенията по зависимостта „цел-резултати”.

2. Актуалност и значимост на проблема

Корупцията изпъква като един от най-сериозните проблеми на модерната държава през последните няколко десетилетия. В рамките на Европейския съюз на тази тема се обръща сериозно внимание особено по отношение на новоприетите страни членки в Общността. С ускоряване на процесите на глобализация и с разширяване диапазона на сътрудничество между страните членки на ЕС, феноменът „корупция” започва да се разглежда не само като

пречка за националното развитие на отделните страни, но и като заплаха за нормалното функциониране на Съюза, тъй като корупционни практики във всяка отделна страна могат и влияят върху общото социално-икономическо и политическо развитие. Корупцията се превръща в един от най-дискутираните проблеми, пред които са изправени всички общества.

Процесът на присъединяване на България към Европейския съюз и най-вече съпътстващото го усвояване на огромни публични средства по различни проекти през последните почти две десетилетия даде ново голямо поле за развитие на различни корупционни практики. Голямата роля на местната власт в процеса на усвояване на средствата превърна общините в специфичен център за развитие на корупция и значително разшири полето за изследване на тази специфична материя.

Корупцията може да е изключително разрушителна и особено в демократичните общества. Там винаги е съществувала, но разрастването на влиянието и не е неизбежно. С помощта на задълбоченото ѝ изучаване и анализ могат да се изведат и предприемат стъпки, които да променят институционалния модел по такъв начин, че да се намали броят на стимулиращите проявата ѝ структури, които са достъпни за участниците. Тя е една от най-осезаемите за гражданите престъпни форми в местната власт, която се отразява неблагоприятно както върху интересите на обществото, така и върху правата на личността. Най-ясно корупционното поведение проличава при пресичане на интересите на обществения и частния сектор. Подозренията за наличие на подобни корупционни практики в общините не само подкопават авторитета на местната власт – индиректно те са пречка за развитието на процеса на децентрализация като цяло. Дори съмнението е в състояние да намали общественото доверие, което пък влияе негативно върху подкрепата на гражданите за прехвърлянето на правата и ресурсите от централната власт към общините. Това налага необходимостта от разглеждане на проблематиката, свързана с корупционните прояви на местното самоуправление и местната администрация, произтичащи от новите социални, икономически и политически реалности и необходимите мерки за тяхното предотвратяване.

Въпреки, че дебатът за корупцията и различни ежедневни корупционни скандали доминират публичното пространство в годините на Прехода, усилията на българските институции за справяне с корупцията много често не се характеризират със системност и последователност. През ноември 2009 г. българското правителство прие „Национална стратегия за превенция и борба с корупцията и организираната престъпност“. Инструмент за реализиране на стратегията е националният проект БОРКОР. На 29.07.2010 г. специално за реализацията на проекта БОРКОР е създаден „Център за превенция и противодействие на корупцията и организираната престъпност“ към Министерски съвет (ЦППКОП). Неговата цел е да разработва всеобхватни, измеримо ефективни и дълготрайно действащи превантивни мерки за борбата с корупцията. Създаването му е пример за институционално решение, насочено

единствено към борбата с корупцията. Отделен труд, изследващ превенцията на корупцията в местната власт базирана на опита на ЦППКОП, извън материалната сфера, отличаваща се със своята специфика, не е правен.

3. Обект, предмет

Обект на изследване е дейността на ЦППКОП като нова структура, която се създава с основна цел да систематизира усилията за превенция и борба с корупцията в България.

Предмет на изследване са практическите усилия на ЦППКОП за изграждане на конкретни механизми за превенция и предотвратяване на корупцията в местната власт и взаимодействието със съответните институции на местното самоуправление.

4. Обхватът на изследването превенция на корупцията в местната власт е в следните аспекти:

- **Темпорален (времеви)** - изследвали сме действащата към момента в Европейски, национален и областен мащаб законодателна рамка (до 2017г.)
- **Териториален** – изследването е конкретно за област Враца. Териториалните параметри на изследването явление и превантивната дейност от него обхващат територията на област Враца, а в обзорен план и състоянието на явлението в европейски и национален мащаб.

5. Изследователски проблем. Той е пряко свързан с актуалните проблеми за превенцията на корупцията в местната власт през практиката на ЦППКОП.

Направените изводи и препоръки в изследването ще аргументират приемането на адекватни и целесъобразни стъпки за разкриване природата и източниците, които поражда корупция и обосновават принципи и способности за ефективното ѝ противодействие и превенция.

6. Авторова теза: В съответствие с целта на дисертационния труд, е поставена за разглеждане и доказване следната авторова теза: *С проекта БОРКОР българското правителство предлага нови форми и мерки за превенция на корупцията, изграждайки ЦППКОП към Министерски съвет. Тази проектна концепция описва един уникален и същевременно универсално приложим методически и систематичен подход за развитие и прилагане на стратегии и ефикасни мерки срещу корупцията и последствията от нея.*

7. Цел и задачи на дисертационния труд

Целта на дисертационния труд е да докаже ефективността в действията на ЦППКОП за укрепване и утвърждаване на прозрачно и открито управление и необходимостта от изследване, анализиране и систематизиране на теоретичните разработки и добрите практики, създадени от ЦППКОП, за по-нататъшното развитие на още по-успешна превенция и борба с корупцията.

Постигането на така поставената цел е посредством решаването на следните частни научноизследователски **задачи**:

- Изясняване на явлението „корупция” посредством кратък литературно-исторически обзор проследяващ цялостното и развитие; видовете корупционни прояви; фактори и сфери на разпространение; предпоставки и последствия от него; Статут и управление на БОРКОР и ЦППКОП, като действащ антикорупционен механизъм;
- Изследване на Европейската и национална рамка за превенция на корупцията и международни правни инструменти за противодействие на корупцията; Сравнителен анализ от анкетно проучване и презентирание резултатите от стандартизирани интервюта, Изследване взаимодействието и партньорство на ЦППКОП с национални и международни държавни институции, структури на гражданското общество, браншови и стопански организации;
- Анализ, наблюдение, обобщения, изводи, мерки и добри практики на база методологията за превенция ползвана от Центъра; Практически постановки за превенция в общините на територията на Област Враца и предложения на база научни резултати от изследването в разработката.

Конкретните научноизследователски задачи и дефинираните ограничения при тяхното изпълнение се разглеждат в обем и дълбочина, необходими за изясняване, допълване и свързване на основата на логическата последователност, в съответствие с което са съобразени структурата и съдържанието на дисертационния труд.

8. Методология на изследването

За изпълнение на поставената цел и за решаване на конкретните изследователски задачи е използвана целесъобразна **методика на изследването. Като основно е акцентирано върху две групи методи:**

Първата група методи, които са използвани за събиране на емпирична информация включват:

- Проучване на документи – посредством този метод са събрани необходимите за изследването данни от нормативни, електронни (интернет) и литературни източници, статистически данни, анализи, справки и други материали свързани с проблемите на изследването;
- Анкета – чрез този метод е получено мнението на служителите от Областна администрация - Враца и на 100 представители на отделните общини в областта относно регионалните измерения на корупцията през практиката на ЦППКОП. В изследването се използва груповата анкета;
- Стандартизирано интервю – по предварително подготвени въпроси се проучи становището на знакови в материята фигури – из.д. Директор на Центъра и Областен управител по планирането, организацията на превантивни мероприятия и кампании за съвместната им дейност с други

организации и ведомства имащи отношение по възникнали проблеми и начините за подобряване на съвместните действия с превантивна насоченост;

- Сравнение – този метод се приложи за откриване на корелационни зависимости на статистическите данни по проблемите на изследването;
- Наблюдение – чрез него се осъществява непосредствено наблюдение на провежданите превантивни действия.

Втората група методи има общ теоретичен и логически характер. Те включват:

- Анализ и синтез – чрез тях са открити и систематизирани основни понятия, структури, системи и модели с оглед тяхната детайлизация по елементи, научни източници, нормативни актове и аналози;
- Индукция и дедукция – тези взаимосвързани методи са използвани за формирането на основни изводи и логически заключения на база получените резултати от емпиричните изследвания, както и за разкриване на нови закономерности, свойства, принципи и особености на функциониране на изследвания обект;

9. Ограничения на проблемния обхват на дисертационния труд

Обширността и сложността на изследвания проблем **ограничава възможността** за цялостното му изучаване, като за по-голяма конкретност и значимост на труда, изследванията са извършени при **определени допустими ограничения**. Границите на изследването са детерминирани до една от функционалните области на общественото явление корупция- превенция. По-конкретно те са сведени до:

- Границите на изследването са детерминирани до една от функционалните области на явлението „корупция” – превенцията;
- Практическата ни работа е ограничена до практиката на ЦППКОП с конкретни примери и анкетен анализ проведен на територията на област Враца

С настоящия Дисертационен труд се обогатява теорията и практиката за превенцията от общественото явление „корупция”, като се поставят основите за усъвършенстване на изследователския процес в направление за по-ефективно и ефикасно използване ресурсите на Центъра за превенция и противодействие на корупцията. С него се предлагат *нови идеи относно структурата на центъра с цел постигане на оптимална ефективност при използването на човешките ресурси цялата материална и нематериална база в процеса на превантивните дейности.*

II. ОБЕМ И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Обем на дисертационния труд

Дисертационният труд е в обем 226 страници. Състои се от увод, изложение в три глави, списък на използваната литература и 4 приложения.

Съдържанието на всяка от главите е разпределено в отделни параграфи, като в края на всяка глава са направени конкретни изводи. Основният текст е в обем 183 страници и включва 7 таблици, 6 графики, 15 фигури. Използваната библиографията включва 169 литературни източника на български, английски, френски, руски и италиански език, сред които нормативни актове, монографии, студии, статии, интернет сайтове и други.

Съдържание

УВОД

ГЛАВА 1: РАЗПРОСТРАНЕНИЕ НА КОРУПЦИЯТА

1. Развитие и разпространение на явлението „корупция“
 - 1.1. Етапи и видове корупция
 - 1.2. Фактори и сфери на разпространение
 - 1.3. Последствия
2. Прояви на корупция на местно ниво
 - 2.1. Предпоставки за възникване
 - 2.2. Дейности с висок корупционен риск
 - 2.3. Сигнални индикатори за потенциална корупция

3. БОРКОР и ЦППКОП. Ролята им за превенция на корупцията

ГЛАВА 2: ЕВРОПЕЙСКА И НАЦИОНАЛНА НОРМАТИВНА РАМКА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА КОРУПЦИЯТА. АНТИКОРУПЦИОННИ МЕРКИ НА МЕСТНО НИВО

1. Европейска и национална рамка за превенция
 - 1.1. Европейско законодателство
 - 1.2. Национална законодателна рамка
 - 1.3. Местна нормативна база
2. Антикорупционни мерки на ниво Общини
 - 2.1. Фактори, влияещи върху успешната превенция на корупцията в общините. Форми за превенция
 - 2.2. Мерки на ниво общини. Антикорупционен форум и презентиране резултатите от стандартизирани интервюта
 - 2.3. Широко прилагани общински мерки и сравнителен анализ от анкетно проучване
3. Взаимодействие и партньорство на ЦППКОП с национални и международни държавни институции, структури на гражданското общество, браншови и стопански организации

ГЛАВА 3: АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ И МЕТОДИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА КОРУПЦИЯТА ПРЕЗ ПРАКТИКАТА НА ЦЕНТЪР ЗА ПРЕВЕНЦИЯ И ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА КОРУПЦИЯТА И ОРГАНИЗИРАНАТА ПРЕСТЪПНОСТ (ЦППКОП)

1. Обща характеристика на методологията
 - 1.1. Направени антикорупционни предложения по законопроекти
 - 1.2. Анализ на риска в значими рискови зони за корупция

- 1.3. Специализирана информационно-аналитична система на ЦППКОП
2. Практически постановки за превенция на корупцията в общините в област Враца
 - 2.1. Областен обществен съвет за превенция на корупцията – Област Враца
 - 2.2. Рискови области и общини с висок корупционен риск
 - 2.3. Общински антикорупционни мерки и добри практики
3. Новият закон за противодействие на корупцията

Заклучение

Библиография

Приложения

III. КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

В увода се обосновава изборът на темата в контекста на нейната актуалност и практическа приложимост. Дефинирана е целта на изследването и са посочени изследователските задачи, поставени за разрешаване. Формулирана е основната теза на дисертацията. Определени са обектът, предметът и изследователският проблем, посочени са ограниченията, възприети при изследването на този сложен и изключително важен за нашата страна проблем. Тук са конструирани параметрите на научното изследване, чиято последователност и реализация е проследена в дисертационния труд.

Глава първа: „Разпространение на корупцията“ има въвеждаща роля. Нейната функция е концептуално да заложи основните понятия, касаещи тематиката за превенция от корупцията така, както те са разгледани в научната литература и да ни запознае с иновативния модел БОРКОР за чието осъществяване е създаден Център за борба с корупцията и организираната престъпност (ЦППКОП).

В тази глава е направен селективен исторически преглед на развитието на корупцията в световната история. Въвеждането върви плавно от дълбока древност до наши дни. Изяснени са факторите имащи отношение за проявата и разпространението, както и сериозността, която носят със себе си последиците от това негативно явление. Един от основните акценти е опитът за формулиране на възможно най-изчерпателно определение на феномена „корупция“ и термина „превенция“, за който все още не съществува общовалидна дефиниция. Последователно се изяснява понятието и от правна, етична, морална, видова (малка и голяма корупция) гледна точка. Изследването на термина е направено чрез групиране по области. Изяснени са факторите и сферите на разпространението ѝ. Последователно са анализирани факторите, причините, елементите и сферите на разпространение. Изяснени са най-съществените последиствия от осъществяването на корупционен процес. Този кратък обзор ни насочва към основното повествование, а именно към местното равнище на управленския процес. Изведени са най-съществените предпоставки за възникване на корупционния процес в местното самоуправление и е направен опит за иновативното групиране на спомагащите за това фактори.

Посочени са затруднения в дейността на кметовете и са направени **предложения за мерки и инструменти** за предотвратяване на корупцията. Тази дейност подробно се анализира от гледна точка на корупционния риск и сигналните индикатори за потенциална корупция, като се предлагат и съответните изводи. В т.3 е представен проектът БОРКОР като важна част от прилагането на „Националната стратегия за превенция и противодействие на корупцията и организираната престъпност в България“. Плавно са представени етапите за неговата реализация. **БОРКОР е разгледан като иновативен и комплексен проект за разработване на затворени системи от мерки срещу корупцията и организираната престъпност** за чието реализиране е изграден **Център за превенция и противодействие на корупцията и организираната престъпност (ЦППКОП)**. Представени са теоретично и схематично принципите на действие, като са направени съответните изводи.

Обемът и съдържанието на параграфите са формирани в изпълнение на целта, да се характеризира същността и особеностите на това негативно явление.

Въз основа на изследването в теоретичен аспект, авторът достига до следните **обобщения**:

- *„Корупцията не е изкоренена в никоя от развитите европейски страни, но и в нито една от тях, тя не съставлява такъв обществен проблем, както у нас. Корупцията е явление неотделимо от властта. Корупцията разяжда държавния апарат и подменя принципите, на които трябва да се основава неговата работа – законност, съблюдаване на човешките права, професионализъм.“ (Из анализ на прокуратурата на РБ);*
- *Ефективната борба с корупцията е една от възможностите за връщане на доверието към институциите. В момента това е един от най-големите проблеми на политическата система, чието третиране зависи изцяло от политическата воля. Воля, изразена в създаването на един иновативен модел борец се с корупцията, който да бъде развит в Закон;*
- *Това безспорно е едно своеобразно доказателство за необходимостта от противодействие на корупционните прояви като един от най-важните елементи за утвърждаването на демократичните институции и за въвеждането на съвременни стандарти на прозрачност и граждански контрол в управлението на общините.*

В Глава втора: „Европейска и национална нормативна рамка за превенция на корупцията. Антикорупционни мерки на местно ниво“ е представена европейската и национална рамка за противодействие на корупционния процес. Изследването се свежда до антикорупционните мерки на местно равнище, което е и заложено в задачите на разработката. Подробно е разгледано европейското законодателство не само от правна, а от

административно правна гледна точка, което е и изискването поставено в увода. Националната законодателна рамка представя статусите на отделните организации и органи. По оригинален начин са групирани българските нормативни актове за противодействие на корупцията в действията на администрацията при прилагането им. Проследена е и местната нормативна база и са дадени съответните обобщения и изводи. Подробно са **посочени общинските антикорупционни мерки** (фактори, форми на противодействие, добри практики, както и най-новите изисквания за антикорупционно поведение). Проследява се превенцията осъществявана от ЦППКОП, което е заложено в изследователската теза. Представени са резултатите и е направен сравнителен анализ от теренно изследване чрез анкетна карта и стандартизирани интервюта в посочени области (общини) имащи отношение към ролята на Центъра за превенция на корупцията. Направени са съответните изводи, посочени са недостатъци и са направени препоръки към всяко едно от тях. От това, че междуинституционалното сътрудничество и партньорство са важен елемент за ефективното ограничаване на корупционните практики, следва също да им бъде обърнато внимание. Разгледано е партньорство на ЦППКОП включващо участието на държавните институции, структурите на гражданското общество, браншовите и стопански организации в процесите на планиране и разработване на антикорупционни мерки.

Представени са следните изводи:

- Ефективната превенция и противодействие на корупцията изисква укрепване на капацитета на институциите и подобряване на междуинституционалното взаимодействие;
- Проактивните и ефективни институции, показващи воля за справяне с корупцията, мотивират гражданите да съдействат за нейното ограничаване и повишават тяхното доверие и уважение към правния ред и органите, които са призвани да го гарантират;
- *Двойният стандарт и необедителната роля на местните власти и някои държавни институции при решаването на подобна проблематика с глобална и регионална значимост допринасят за повишаване на чувството за несправедливост, липсата на правосъдие и политическа воля. Всичко това би могло да доведе до генерирането на напрежение и респективно ескалация от конфликтност в местен, регионален, национален и международен план.*

Трета глава „Административен капацитет и методи за превенция на корупцията през практиката на Център за превенция и противодействие на корупцията и организираната престъпност (ЦППКОП)“ на дисертационния труд представлява сърцевината на разработката. Разглежда се конкретно административния капацитет и методи за превенция на корупцията през практиката на Център за превенция и противодействие на корупцията и

организираната престъпност (ЦППКОП). Представена е авторова структура на администрацията на Центъра, направена е оценка на персонала, **отбелязани са съответни пропуски и са предложени мерки за подобряване административния капацитет и обучението на кадрите.** Направена е обща характеристика на методологията, чрез проследяване на трите основни дейности осъществявани от Центъра, а именно:

- **Превантивен контрол по законопроекти** на изпълнителната власт;
- **Анализ на риска в значими рискови зони** за корупция;
- **Специализирана информационно-аналитична система** на ЦППКОП.

Всяка една от тях е подробно изследвана, като са направени съответните изводи, отбелязани са „слабите места“ и са дадени препоръки за подобряване на дейността. Много от изводите са представени и нагледно с графики и таблици. Постепенно се преминава в т.2, която е Практическата постановка за превенция на корупцията в общините в област Враца. Анализира се дейността на Областният обществен съвет за превенция на корупцията – Област Враца. Задълбочено се анализират рисковите области и общините с най-висок корупционен риск и съответно предприетите антикорупционни мерки и добри практики през призмата на ЦППКОП, както е заложено и в темата на разработката. Използвана е експертиза на антикорупционна мрежа Ангажираност Граждански инициативи и Прозрачност (АГИП) – Враца. Тя включва като потвърждение линията от анализи. В следствие от това се предлагат мерки с практическо приложение, насочени конкретно към регионалната и местната власт (областни управители и кметове). В края на главата се прави анализ на мерките и механизмите за противодействие на корупцията, които залягат в новия закон, приет през 2017 година.

Главата завършва със следните конкретни **изводи**:

- *Шаблон за изследване на корупцията не може да съществува. Всяка отделна корупционна проява представлява конгломерат от различни характеристики, които следва да се анализират комплексно и интердисциплинарно. Само по този начин могат да бъдат открити, както общите за феномена белези, така и конкретните проявления за дадена обществена сфера, област, регион или дадена страна;*
- *В това се състои една от основните дейности на иновативният БОРКОР. Много институции са се опитвали да анализират причините за корупцията в България, но по-скоро са се задоволявали с трупане на информация. Анализите, които се правят в БОРКОР, започват там, където завършват досегашните;*
- *Деградацията ерозира обществения морал, който бива изместен от агресивното поведение, насилието, недоверието и др.;*
- *Съществуват редица фактори, от които зависи успешното противодействие на корупцията в общините, но от голямо значение за борбата с нея имат изборните лица (кмет, председател на общински*

съвет, общински съветници) да спазват всички изисквания, които поставят на своите служители, тъй като те им служат като модел за поведение;

- Причините за високият процент на корупционния индекс са много, но са приложени редица ефективни форми за противодействие и добри общински практики, чието прилагане и в други области би допринесло за ограничаването на корупцията в тях;*
- Необходимостта от противодействие на корупционните прояви все повече се тълкува като ключов критерий за утвърждаването на демократичните институции и за въвеждането на съвременни стандарти за прозрачност и граждански контрол в управлението на общините.*

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Корупцията в Република България остава сериозен проблем особено в контекста на членството на България в Европейския съюз, но институционалните усилия на страната ни започват да получават положителни оценки: ”Сферата на обществените поръчки буди загриженост в общоевропейски контекст. Системата трябва да се подобри и вие сте намерили правилния подход.” Свидетелство за това е и новия ЗОП, който влезе в сила от 15 април 2016 г. В мотивите на законопроекта е записано, че целта му е съобразяване с основното изискване за постигане на пълно съответствие с приложимите европейски директиви в областта на търговете. „България е изработила уникален аналитичен продукт, който за разлика от други инструменти се фокусира върху превенцията на корупцията. БОРКОР е европейска иновация, отразяваща волята на правителството, която надскача сферата на приложение в областта на обществените поръчки”. Тези европейски оценки показват, че България е на прав път, но този път е дълъг и по него трябва да се върви упорито и последователно.

Това важи със същата сила и за решаването на проблемите в местната власт, която е най-близо до хората. Корупцията особено в малките общини е най-видима и в най-голяма степен влияе дори върху нагласите на гражданите и отношението им към корупционните практики. Сътрудничеството и обмяната на опит с местните власти в другите страни членки на Европейския съюз може да бъде изключително полезно и за неговото развитие също е полезно да се работи.

Местното самоуправление е безспорно сред критичните точки на демократичното развитие на българското общество. Доставката и качеството на обществените услуги зависят именно от управлението на местните дела, а оттам и субективното усещане за качеството на живот на хората. Местните органи играят съществена роля за функционирането на държавата в отделните териториални единици, което е в логиката на развитието на модерното местно самоуправление.

Местната власт е консервативна, както поради обективната недостатъчност на средствата за реформа, така и поради ограничения достъп до инструментите за усъвършенстването ѝ. Успешният живот и кариерата на хората в малките демокрации не е свързан с изпълнението ѝ в малките населени райони, които са далеч от вниманието на медиите и на централната администрация. Това я превръща в една благоприятна среда, в която различни корупционни практики могат да виреят необезпокоявано.

Корупцията във властта (и по-конкретно местната) е една от най-осезаемите за гражданите форми на корупция, която се отразява неблагоприятно както върху интересите на обществото, така и върху правата на личността. Последните години в нашата държава именно различни политически решения, злоупотребите с властта и антикорупционният закон, които се стремят да прокарат управляващите са едни от най-дискутираните теми.

Политическите решения оказват пряко влияние върху живота, стандарта, че дори и здравния ни статус. Важно е всеки от нас, трябва да се замисли как иска да живее и да бъде по-буден във всички извършващи се процеси в страната ни. Тя е хубава, и хората в нея също... да сигурно малко обезверени, изтормозени, „малтретирани”, но с добри сърца заслужаващи честно, добро и прозрачно управление. За да имаме претенции за по-добър живот и право да недоволстваме, трябва самите ние да не позволяваме да се поддаваме на различни корупционни натиски, да даваме или приемаме подкупи. По-добре да се придържаме към правовия ред в държавата с оптимизъм и надежда за по-добро бъдеще, защото всички ние го заслужаваме.

Общините безспорно си остават своеобразен център за функциониране, разгръщане и процъфтяване на местното самоуправление и средище на социално, икономическо, политическо развитие на населението. Именно корупцията в местната власт е една от най-наболялата форми на корупция за гражданите, защото дори само едно подозрение за корупционно деяние е в състояние да разклати доверието в цели институции.

Действителната способност на институциите да провеждат ефективни публични политики, и да намалят корупционният индекс при тяхното провеждане, представлява условие за ефективност на участието на България в процеса на европейска интеграция. Европейското ни членство е както възможност, така и отговорност за нас.

*Изпълнението на поставените в увода научноизследователски задачи, разгледани в дълбочина, необходима за изясняване, допълване и свързване на основата на логическата последователност в съответствие с което са съобразени структурата и съдържанието на дисертационния труд потвърдиха поставената в увода **Цел на изследването**, а именно: „да се докаже ефективността в работата на ЦППКОП за укрепване и утвърждаване на прозрачно и открито управление и необходимостта от изследване, анализиране и систематизиране на теоретичните разработки и*

добрите практики, създадени от ЦППКОП, за по-нататъшното развитие на още по-успешна превенция и борба с корупцията“.

Установи се, че използването на Център за превенция на корупцията и организираната престъпност или още известен като БОРКОР, който внася нова концепция във взаимоотношенията с гражданските структури и местна власт се оказва един ефективен механизъм за борба с корупцията. Резултатът от дейността му зависи изцяло от политическата воля и по този начин реализира редица положителни практики, насочени към противодействие на корупцията. Това е в съответствие с поставената за разглеждане и доказване: **авторвата теза**, че с проекта БОРКОР българското правителство предлага нови форми и мерки за превенция на корупцията, изграждайки ЦППКОП към Министерски съвет. Тази проектна концепция описва един уникален и същевременно универсално приложим методически и систематичен подход за развитие и прилагане на стратегии и ефикасни мерки срещу корупцията и последствията от нея.

Несъмнено деструктивните ефекти на корупцията във властта, която блокира икономическата активност на гражданите и организациите, срива общественото доверие в институциите на властта, влошава качеството на управление и качеството на обществения живот.

И ако в борбата с корупцията резултатите са незадоволителни въпреки институционалната воля за промяна, то слабото звено се оказва липсващата или недостатъчната политическа такава, като фактор, от която зависи промяната в морала на цяло едно общество. Такава, каквато Център за превенция на корупцията и организираната престъпност би могъл да осигури.

Макар и бавно, държавата използва всички правни и извън правни механизми за ограничаване на корупцията. Един такъв механизъм се оказва използването на политическата воля на правителството, чийто израз е изграждането в БОРКОР на една иновативната концепция, която ни пренася до едно ново ниво, реализиращо практики, насочени към ефективното противодействие на общия враг – корупция.

III. ПРИНОСИ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Научно-приложни приноси:

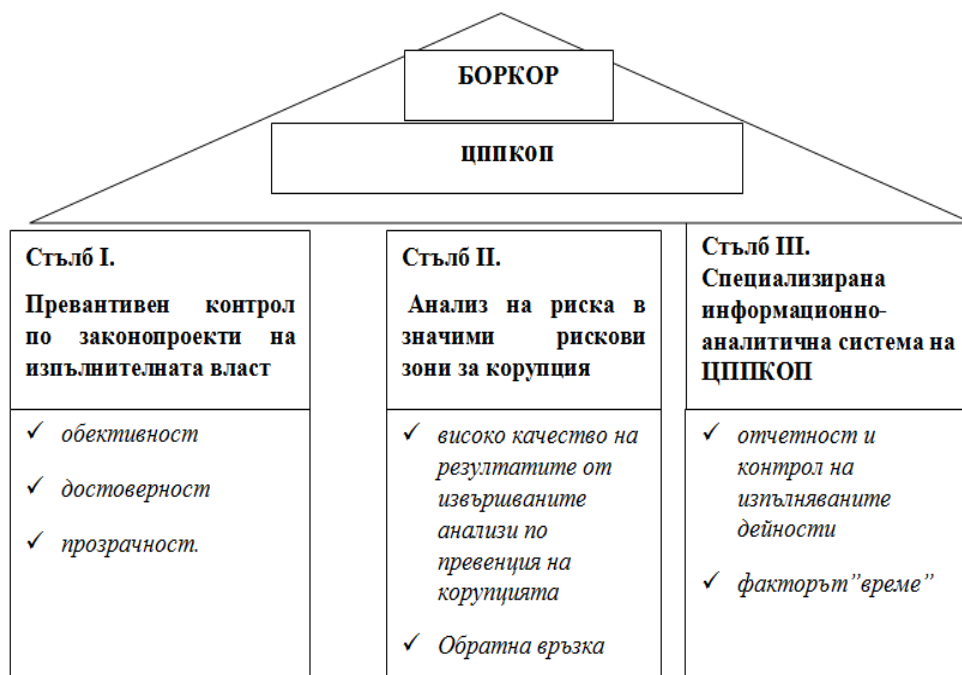
1. Извършено е цялостно изследване и анализ на теоретико-методологическите аспекти свързани с последствията от корупцията, които имат икономически, политически, финансов и морален характер, като са изведени авторските виждания и становища, свързани с разглежданата проблематика;
2. Дефинират се оригинални сигнални индикатори, чрез които може да се установи наличието на потенциални корупционни прояви, които могат чрез превенцията и прилагането на своеобразни мерки, да бъдат предотвратени;
3. Идентифицира се, че превенцията на корупцията, трябва да бъде прилагана под различните форми, при които динамично да се осъществи предлаганият

нов подход, като да се даде предимство на превенцията, за да се постигнат по-високи резултати;

4. Извършен е анализ на динамичните процеси при превенцията на корупцията и зависимостта ѝ от различни вътрешни фактори, при което се установява, че е необходима периодична актуализация на приетите от общините под законови нормативни актове;
5. Използваните в изследването аналитични методи и техники са разработени и обосновани върху принципа БОРКОР. БОРКОР е комплексен кибернетичен модел за централно планиране и разработване на ефективно действащи мерки и системи от мерки срещу корупцията. За постигането на тази цел, планираните дейности се разработват и осъществяват в съответствие с нормите на стандарта за изпълнение на проекти на правителството на ФР Германия (V-Modell XT). Този утвърден стандарт е адаптиран към специално разработени за условията в България експертни концепции. С практическата реализация на принципа БОРКОР едновременно се утвърждава един нов стандарт и модерен модел за ефикасно развитие на комплексни решения. Този аналог не бе познат в Република България. Подходът при анализа на конкретната област и общини може да бъде използван и прилаган и върху други административни единици в България.

Научно-практически приноси:

- Доказва се, че в Центъра за превенция на корупцията и организираната престъпност е необходимо да бъде възприета „философията на обществената потребност“. Всичко това е подчинено на колективните интереси и приоритети като се започне от интересите на гражданите в една община и се стигне до националните интереси и приоритети за превенция на корупцията чрез изготвянето на специализиран закон;
- Дисертационния труд показва, че е необходимо да се въведе визуална концепция, опираща се на три стълба, всеки от които представлява една от основните дейности, които извършва Центъра;
- Аргументирани са необходимостта и ползността от приложение на политиките, практиките и мерките за създаване на новия Закон за превенция на корупцията и за отнемане на незаконно придобито имущество.

Фигура I: Визуална концепция за дейността на ЦППКОП предложена от автора

Целта на съчетанието от трите основни методи би било гарантиране на:

- обективност ;
- достоверност ;
- високо качество на резултатите от извършваните анализи по превенция на корупцията ;
- отчетност и контрол на изпълняваните дейности;
- прозрачност;
- обратна връзка;
- бързина.

Предложения и препоръки

Изхождайки от „главната цел” на Центъра: да разработва всеобхватни, измеримо ефективни и дълготрайно действащи превантивни мерки, автора прави следните предложения:

1. Условие за успешната реализация на проекта БОРКОР е както политическата воля, така и изпълнението на „концепцията за партньорско сътрудничество”, в чието направление трябва да се положат сериозни усилия;

2. Възприемането на тези мерки би повишило значително ефективността, ефикасността и прозрачността при превенцията на местно ниво, което от своя страна би спомогнало за засилване доверието в Регионалната и Местното власт от страна на гражданите в местните власти;

3. Съвместните дейности с Центъра несъмнено са една добра практика, която трябва да продължава и за в бъдеще чрез:

- 3.1.Задълбочаване на ефективния междуинституционален диалог в търсене на адекватни, навременни и дълготрайни решения на възникнали проблеми;
- 3.2.Повишаване на административния капацитет на служителите в регионалните и местните администрации;
- 3.3.Активно партньорство на гражданския сектор с местната власт и бизнеса;
- 3.4.Постоянно актуализиране на подзаконовите нормативни актове в сферата на превенция и противодействие на корупцията и техен постоянен мониторинг;
- 3.5.Създаване на публичен регистър на неправителствените организации на територията на конкретната област (Враца).

Препоръки към регионалната и местната власт (областния управител и кметовете):

- 1.Публичност и Прозрачност (при дейността на ЦППКОП);
- 2.Засилен диалог;
- 3.Засилена роля в контрола на институциите;
- 4.Обратна връзка;
- 5.Критичен анализ на програмата за Борба с корупцията;
- 6.Създаване на публичен регистър на неправителствените организации (НПО) на територията на област Враца;
- 7.Трябва да се създаде гъвкава подзаконова база;
- 8.Реформа в правосъдната система;
- 9.Реформа в структурите за сигурност (полиция, ДАНС и др.);
- 10.Реформа в системата на обществените поръчки.

Съществуват и следните недостатъци:

- 1.Необходима е постоянна актуализация на подзаконовите нормативни база, тъй като липсва кодификация на проблема;
- 2.Липса на инициране и финансиране провеждането на референдуми от страна на гражданския сектор;
- 3.Все още са налице основни проблеми, спъващи развитието на Е-правителството.

IV. ПУБЛИКАЦИИ, СВЪРЗАНИ С ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. **Василева, Н.**, „Корупцията как отрицателно явление в системата на государственной администрации”, достъпно на: http://opr.tatarstan.ru/rus/file/pub/pub_358654.pdf , Материали от Electronic Science, практическа конференция "Проблеми и перспективи за развитие на сектора с нестопанска цел в изпълнение на непряк публичната администрация ", Русия, 2015г.;
2. **Василева, Н.**, „Политическата корупция като форма на социална девиация в системата на държавната администрация”, Сборник научни трудове, научно направление:”Сигурност и отбрана”, НВУ” Васил Левски”, Велико Търново,2015г.;
3. **Василева, Н.**, „Съдебен контрол върху дейността на институциите на ЕС”, Сборник научни трудове, научно направление:”Сигурност и отбрана”, НВУ” Васил Левски”, Велико Търново,2015г.;
4. **Василева, Н.**, „Корупцията като отрицателно явление в системата на държавната администрация”, Сборник научни трудове, научно направление:”Сигурност и отбрана”, НВУ” Васил Левски”, Велико Търново,2015г.;
5. **Василева, Н.**, „Визия 2020 ”България в НАТО и в Европейската отбрана” – съдбоносна или ненужна разработка?”, Сборник научни трудове „Актуални проблеми на сигурността”, научно направление: „Мениджмънт на ресурсите за сигурността и отбраната”, НВУ” Васил Левски”, Велико Търново,2014г.;
6. **Василева, Н.**, „Корупцията при обществените поръчки в енергийния сектор”, Сборник научни трудове „Актуални проблеми на сигурността”,научно направление: „Социални и правни аспекти на сигурността и отбраната”, НВУ” Васил Левски”, Велико Търново,2014г.;
7. **Василева, Н.**, „Корупцията в местната власт”, Сборник научни трудове, научно направление: ”Социални, стопански и правни науки”, НВУ” Васил Левски”, Велико Търново,2014г.;
8. **Василева, Н.**, „Противодействие на корупцията в местната власт”, Сборник научни трудове, научно направление:”Социални, стопански и правни науки”, НВУ” Васил Левски”, Велико Търново,2014г.;